

הידיד

רוברט קובאלק

בתדהמה ובכאב נורא שמענו את הבשורה המרה על פטירתו בלא עת של ידידנו רוברט קובאלק. הלך מאתנו אדם יקר. הוא היה ההיסטוריון של קהילת יהודי לובלין. הוא חקר את תולדות הקהילה בזמן קיומה ובזמן חורבנה. רוברט אסף עדויות אין-ספור בנושא יהודי לובלין. בתבונה וברגישות ראיין אנשים ששרדו בחיים, אודים מוצלים מאש. הוא צבר ידע וחלק ידע. את מחקריו פרסם בספרים ובמאמרים, הופיע בהרצאות, השתתף בכינוסים בינלאומיים. במאור פנים ובנכונות ענה על השאלות שלנו, בני הדור השני והשלישי על אודות עברן של משפחותינו. בו במקום ענה הן על שאלות אישיות והן על שאלות כלליות. היה לו זיכרון פנומנלי. הוא זכר אנשים, אירועים, מספרים, תאריכים. בביקורינו בלובלין סייר אתנו ברחובות העיר וגם מחוצה לה. לקח אותנו למקומות הקשורים בשואת קהילתנו: למיידנק, ליער קרמפיץ, לבלז'ץ. בלב ונפש היה מסור מסירות אין קץ לנושא לובלין. פעמים רבות על חשבון זמנו הפרטי. הייתה לו מחויבות פנימית טוטאלית לנושא מחקריו – זו הייתה מהות חייו. הוא היה לנו ידיד אמת. אומרים שלכל אדם יש תחליף. לרוברט קובאלק אין תחליף. לא בידע, לא באנושיות ולא בידידות שרחש אלינו ושרחשנו אנו אליו.

ראשית דרכו

לא בקלות התחיל לחקור את נושא השואה. הוא סיפר כיצד בצעדיו הראשונים חקר את ההיסטוריה של חיי הקהילה היהודית בלובלין. מהעיסוק בזוועות השואה נרתע. אבל לא הייתה לו ברירה. הרצף ההיסטורי של חיי הקהילה הוביל אותו אל סופה האיום, ובעל כורחו הגיע רוברט אל פרק ההשמדה, והפך למומחה עולמי בנושא "מבצע ריינהרד".

ההיכרות שלי עם רוברט

הייתה ידידות רבת שנים ביני ובין רוברט. לידידות זו היו שותפים גם שלושת בני: יובל, שמוליק ויעקב. בשיחות ובהתכתבות ממושכת עזר לנו רוברט להתחקות אחר גורלה של משפחתנו.

כיצד נפגשנו?

בשנת 2001 הגעתי ללובלין בפעם הראשונה, יחד עם קבוצה של בני דור ההמשך של ארגון יוצאי לובלין. בארוחת הערב במלון בא לפגוש אותנו רוברט קובאלק, היסטוריון, מידידי ישראל בלובלין. ראיתי כיצד הוא עונה לשאלותיהם של חברי הקבוצה והחלטתי גם אני לגשת אליו. היו בידי מכתבים ותמונות ישנות. הראיתי לו מכתב של דודי.

"שמואל ז'יטומירסקי!" קרא בהכירו מיד את כותב המכתב, את דודי. "מפלגת פועלי ציון", הוא היסס מעט, "פועלי ציון ימין!"

נכון.

ממחקריו על תנועת פועלי ציון בלובלין ידע רוברט על דודי, ועכשיו שמח לקראתי כמוצא מכר ותיק.

הראיתי לו תמונה של ילד בן שש עומד ברחוב.

בן-רגע זיהה את המקום בו צולמה התמונה: "מרכז לובלין, על מדרגות בנק פ.ק.א. רח' קרקובסקיה פשדמיישצ'ה 64. לפני שעה קלה הייתי שם. הבנק נראה עד היום בדיוק כמו בתמונה. נוסף רק כספומט על הקיר."

הילד בתמונה היה הניו, בנו של שמואל.

את סיפור חייו הקצרים של הניו סיפרתי בתמונות ובמכתבים לאנשים הטובים בתיאטר NN.

רוברט בדק את התיעוד הפרטי, הצליב את הסיפור האישי עם הארועים שקרו באותו זמן בלובלין, וביסס אותו מבחינה היסטורית.

מנהל תיאטר NN, האמן תומאש פייטרשביץ יצר מהחומרים האישיים והכלליים פרויקט אמנותי-חינוכי נוגע ללב – "הניו". סיפור חייה ומותה של קהילת יהודי לובלין מוצג דרך סיפור חייו ומותו של ילד אחד הניו ז'יטומירסקי.

הפגישה האחרונה

בשנת 2013 בא ללובלין בני יעקב כדי להיפגש עם רוברט, בניסיון ללבן את כל הידוע בדבר גורלו של דודי שמואל ז'יטומירסקי.

בפגישה שארכה כמה שעות, רוברט הציג וניתח את כל המסמכים וכל פיסות המידע הקשורים בגורל דודי.

הפגישה הייתה ארוכה, השיחה הייתה מרתקת ופתרון לתעלומת מותו של דודי לא נמצא.

קול לובלין

בתפקידי כעורכת השנתון "קול לובלין" פרסמתי מאמרים של רוברט בנושאים החשובים לקהילתנו.

- מאמרו "הגטו בלובלין" הוא מאמר מפתח. זוהי סקירה מקיפה של תהליך השמדת יהודי לובלין ע"י הגרמנים בשנים 1939 – 1944. (קול לובלין מס' 39, שנת 2003)
- בהיותו מורה צעיר להיסטוריה בבית-ספר תיכון בביחאווה, שלח את תלמידיו לראיין את זקניהם על אודות יחסי פולנים-יהודים, לפני המלחמה ובמהלכה. רק מעטים מהתלמידים חזרו עם עדויות. עדות מעניינת אחת התפרסמה בעיתוננו (קול לובלין מס' 41, שנת 2005).
- כתבה על מחנה ליפובה 7, מחנה לשבויי מלחמה יהודים בלובלין. (קול לובלין מס' 44, שנת 2008).

גדול הכאב על אבדנו.

יהי זכרו ברוך!

נטע ז'יטומירסקי אבידר

נתניה, יולי 2014